

Розглянуто особливості методичного забезпечення професійно-психологічного супроводження професіогенезу слідчих органів досудового розслідування Національної поліції України на кожній стадії цього процесу. Відповідно до виокремлених стадій, з урахуванням особливостей кожної з них та діагностованих сценаріїв професійного розвитку розроблено окремі схеми застосування методичного інструментарію для кожної з них.

Вони включають проведення серії заходів, спрямованих на:

1) підвищення ефективності профорієнтаційної діяльності, щодо вибору професій поліцейського профілю, (схема профорієнтаційних заходів на етапі первинної, вторинної та третинної оптації);

2) зниження ризику впливу професійних криз на стадіях фахового навчання та професійного розвитку (тренінг розвитку життєвих домагань з урахуванням гендерних особливостей, програма психологічного супроводу формування ціннісних регуляторів поведінки правоохоронців; програма розвитку професійної ідентичності правоохоронців, тренінг розвитку професійних настановлень правоохоронців; розроблено методику застосування метафоричних асоціативних карт у проведенні психологічного дебрифінгу для подолання кризових станів поліцейських; система діагностичних, профілактичних та корекційних заходів);

3) оптимізацію організаційно-методичного забезпечення стадій професіогенезу (напрямків профорієнтаційної діяльності, теоретичної та практичної складової фахового навчання, підвищення кваліфікації, службової підготовки та атестації працівників слідчих підрозділів).

Отримано 27.02.2019

УДК 378:355.23

Валерій Миколайович МОНАСТИРСЬКИЙ,

доцент кафедри військової підготовки

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького,

кандидат педагогічних наук, доцент

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ КУРСАНТІВ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ЗВО ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Висвітлено психолого – педагогічні аспекти формування психологічних якостей, необхідних знань, умінь та навичок у випускників військових навчальних підрозділів ЗВО, які повинні не лише забезпечувати на належному рівні власне підготовку як військового фахівця, але і їх готовність до професійної діяльності та виконання службових (бойових) завдань в умовах мирного і воєнного часу.

У процесі реформування військової освіти України суттєво змінились підходи до сучасного військового фахівця. Не є винятком і вищі навчальні заклади, в яких створено військові навчальні підрозділи для підготовки офіцерів запасу. Сьогодення потребує суб'єктної професійної позиції у забезпеченні якості навчання, впровадження нових педагогічних та інформаційних технологій, використання світових досягнень у підготовці громадян до виконання військового обов'язку, проходження служби у Збройних Силах України та інших державних військових формуваннях [1].

Основними показниками якості підготовки офіцерів запасу – випускників кафедр військової підготовки ВНЗ є рівень сформованості у них відповідних професійних знань, умінь та навичок, відповідність їх вимогам стандарту вищої військової освіти за спеціальністю, які базуються на компетентнісному підході та здатності й готовності до їх застосування під час виконання службових (бойових) функцій і завдань.

З огляду на це, перед викладачами і курсантами кафедр військової підготовки актуальною стає проблема формування готовності курсантів військових навчальних підрозділів ЗВО до майбутньої професійної діяльності.

Враховуючи актуальність порушеної проблеми, розглянемо вплив вибору психолого-педагогічних технологій на ефективність формування готовності курсантів до майбутньої професійної діяльності.

Освітній процес у військових навчальних підрозділах ЗВО має свою специфіку і відмінності, сутність і закономірності як загальні, так і часткові, психолого-педагогічні закономірності професійного спрямування, перш за все, формування системи знань, умінь і навичок у майбутніх офіцерів запасу.

У психолого-педагогічних дослідженнях існує багато визначень поняття готовності, яку вчені розглядають як здатність успішного виконання будь-якої діяльності.

З огляду на зазначене, ми вважаємо, що готовність курсантів до здійснення майбутньої професійної діяльності є складним інтегрованим утворенням, яке має складну структуру і передбачає сформованість системи професійно значущих знань, умінь та навичок, певних мотивів, індивідуально-психологічних якостей особистості, що у поєднанні зумовлюють змобілізованість психіки, налаштованість військового фахівця на найбільш доцільні та рішучі дії при виконанні службових (бойових) завдань в умовах мирного і воєнного часу.

Як відомо, професійні знання, уміння та навички, а також індивідуально-психологічні якості майбутнього офіцера формуються і розвиваються у процесі відповідної освітньої діяльності під час навчання у військових навчальних підрозділах ЗВО, зокрема, навчально-

пізнавальної, яка має професійну спрямованість. Тому ефективність формування і розвитку зазначених якостей особистості майбутніх військових фахівців, а отже їх професійної готовності загалом, визначається особливостями цього процесу.

Події, пов'язані із анексією Криму та проведенням Операції Об'єднаних Сил (ООС) на Сході України, свідчать, що знання та практичні навички, отримані курсантами та слухачами вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів ЗВО протягом навчання, не повною мірою забезпечують підготовку військового фахівця як особистості морально та психологічно готової до роботи в умовах військового середовища, здатної повною мірою застосовувати здобуті знання при виконанні посадових обов'язків у військах та приймати відповідні рішення, в тому числі й щодо застосування зброї. Недостатньо використовуються у навчальному процесі сучасні науково обґрунтовані методи і методики психологічної підготовки.

Виходячи із зазначеного, ми вбачаємо одним із ефективних засобів модернізації військової освіти, зокрема у військових навчальних підрозділах ЗВО, використання нових освітніх психолого-педагогічних технологій у навчально-виховному процесі майбутніх офіцерів.

Під освітньою психолого-педагогічною технологією слід розуміти таку побудову професійної діяльності науково-педагогічного складу військових навчальних підрозділів ЗВО, у якій усі етапи, що входять до освітнього процесу курсантів, представлені у певній цілісності та послідовності, а їх навчання і виховання передбачають досягнення необхідного результату і мають прогностичний характер (у даному випадку – готовності курсантів до майбутньої професійної діяльності).

Психологічна технологія має будуватися з урахуванням сучасних вимог до психологічної підготовки військовослужбовців, а саме:

- озброєння курсантів теоретичними знаннями про особливості та труднощі військової служби, веденні сучасної війни й механізмах їх впливу на почуття, емоції, волю, свідомість і поведінку військовослужбовців та способи їх подолання;

- моделювання в навчальному процесі умов характерних до гібридної війни і створення її стрес-факторів у ході загальновійськової підготовки та підготовки курсантів до бойових дій;

- формування практичних навичок та вмінь подолання труднощів і стрес-факторів сучасного бою та успішного виконання бойового завдання;

- опрацювання психічної стійкості при діях на сучасній бойовій техніці та використанні високотехнологічних засобів збройної боротьби;

- формування психічної стійкості до військової служби і бойових дій взагалі, та психічної готовності до виконання конкретного бойового завдання зокрема;

– формування у курсантів навичок і вмінь саморегуляції психіки та надання психологічної допомоги тощо [2].

Методи психологічної підготовки залежать від конкретної мети і матеріальної бази кафедри, можливостей і специфіки виконання завдань. Деякими з них є: імітація вогню супротивника, створення реальної картини виконання бойових завдань, створення в обстановці навчань і польових занять елементів надзвичайних ситуацій, небезпеки та раптовості; створення умов, коли необхідно вирішувати завдання в обмежений термін, у разі дефіциту часу; виконання тактичних завдань підрозділом у неповному складі тощо.

Педагогічна технологія має будуватися перш за все на основі врахування раціональної організації навчально-пізнавальної діяльності курсанта, закономірностей сприймання, запам'ятовування та відтворення інформації, закономірностей виникнення і протікання розумової діяльності, мислення тощо.

Однією з першорядних умов, яка сприяє формуванню готовності курсантів до майбутньої професійної діяльності, є розроблення та впровадження нових підходів до вивчення навчальних дисциплін, особливо військово-спеціальних, перехід до сучасних методик їх викладання, технологій та організаційних форм, спрямованих на підвищення творчої активності курсантів, самостійної роботи, самонавчання та самовдосконалення тощо. Цьому має сприяти забезпечення високого рівня психолого-педагогічної компетентності науково-педагогічного складу кафедри військової підготовки.

Суттєве значення в оволодінні змістом військово-спеціальних дисциплін має системне впровадження в освітній процес міжпредметних зв'язків, сучасних інформаційних технологій, які дають можливість змоделювати різноманітні військово-професійні ситуації у процесі навчання, продемонструвати в динаміці складові професійної діяльності конкретної посадової особи у військах; формувати і розвивати інформаційну культуру майбутнього офіцера; вдосконалювати методики проведення різних організаційних форм і видів занять; сприяти ствердженню суб'єктності учасників освітнього процесу тощо.

Отже, узагальнюючи сучасний досвід використання нових психолого-педагогічних технологій в освітньому процесі майбутніх офіцерів Збройних Сил України, можна визначити такі основні напрямки щодо їх удосконалення:

1. Ввести відповідні зміни до навчальних планів і програм у військових навчальних підрозділах ЗВО щодо вивчення та практичного опрацювання досвіду ведення бойових (спеціальних) дій у зоні проведення Операції Об'єднаних Сил та вимог розбудови ЗС України, що наближені до стандартів НАТО, сучасних понять загальновійськової

(бойової) підготовки як одного із видів забезпечення готовності курсантів до майбутньої професійної діяльності, психологічної та виховної роботи у військовому підрозділі в умовах ведення бойових дій та ін.

2. Збільшити години в розкладах занять на практичні та польові заняття. Під час польових занять з курсантами проводити соціально-психологічні тренінги з метою виховання в них стійкості перед наслідками ведення бойових дій, вивчати психологію колективу.

3. Підвищити вимоги до фізичної підготовки курсантів, особливо до такої якості як витривалість. Доцільно проводити фізичну підготовку за схемами швидкісно-силових програм для досягнення необхідного рівня тренуваності.

4. Розробити наукове обґрунтування процесу тренувань курсантів у ситуаціях, які моделюють реальні екстремальні умови.

5. Запровадити навчання щодо початкової психологічної підготовки шляхом введення спеціального навчально-тренінгового курсу. Під час тренінгу потрібно формувати й розбудовувати професійно значимі якості фахівця, диференційовані за фахом і, відповідно, розробленої професіограми.

Сміливо використовувати психодіагностику (спостереження, бесіду, тестування), тренінги з розвитку професійної пам'яті, уваги й спостережливості, психофізичні тренінги з подолання перешкод (психологічна смуга) з використанням елементів несподіванки, дефіциту часу, шумових і вогневих ефектів.

6. Застосовувати сучасні інформаційні технології, а саме:

– перехід від військового традиціоналізму до нових форм і методів навчання, орієнтованих на формування творчої особистості військового фахівця, який вміє поєднувати в різних варіантах теоретичні знання, наукові здобутки з вирішенням питань, які виникають у військовій практиці;

– забезпечення наскрізної комп'ютеризації навчального процесу, створення комп'ютерних (інформаційних) систем його підтримки;

– розробку інтерактивних (мультимедійних) систем навчально-методичного забезпечення навчальних дисципліни тощо.

Список бібліографічних посилань

1. Концепція підготовки Збройних Сил України // Ukrainian Military Pages : сайт. URL: <https://www.ukrmilitary.com/2016/02/concept-of-the-armed-forces-of-ukraine.html> (дата звернення: 28.02.2019).

2. Настанова з морально-психологічного забезпечення підготовки та застосування Збройних Сил України. Київ : ГШ ЗС України, 2016.

Отримано 01.03.2019

